

Halhoşu

Sayı/6 (119) Eylül 1976

MASAL ve GERÇEK

★
HALİL UYSAL

Birbirine karşıt kavramların gerçekliği oluşturuyor yaşamı. Bu yüzden bir savaşın yapıtıdır varlık. Yaşamı güzel-
leştiren, ona anlam veren ölümdür. Gerçeği geçireleyen düştür, söylence, masaldır. Düş olmasa gerçekten söz edebilir miydik? Ne anlamı kalırdı gerçeğin? Gerçek kavramı, düş kavramına borçludur varlığını. Varoluşun kendisinde taşıdığı çelişkiye güzellik diyoruz herhal. Estetik duyarlık bu çelişkinin, bu savaşın sonucu olmalı. Savaş durduğu an yokluktasınız. Orda sanat olmaz, söz olmaz, yaşam olmaz. Savaştır yaşamı olurlayan çünkü.

Bizim hızlı gerçeklerimiz masala omuz vurup geçerler çoğun. Gerçekçidirler ya, gerçek dışı buldukları ne varsa safesatadır onlara göre. Sözelimi şiirden mi açtın, seviyi ağzına almaya oaksın. Roman mı dedin, yalnız ve yalnız kabataslak yaşamı vermeli. Masaldan söz etmiyeceksin hiç. Sanat yapıtının etkin ögesi imgeye de karşıdır bunlar. Çokbilmiş ve slogancıdırlar bu yüzden. Günceli-severler hep. Düşünüyorum da, slogancı yapıtlar kapış kapış giderken, özgün yapıtları okur bulamamasını buna bağlıyorum işte.

Masal olmasa gerçek neye yarar diyorum. Masalla gerçeğin bileşimi o-

luşturuyor yaşamı. Bakıyorum da, her uygarlığın oluşumunda masalla gerçeği içiçe buluyorum. Eski Yunan uygarlığını düşünün bir. Anadolu uygarlığını düşünün. Nedir bu mitoloji, bu masal, bu söylence? Onun için, masalsız gerçek olmaz diyorum ben. Masal, gerçekliğin çocuk dünyasına yol alış biçimidir. Sanatın çocukluk dönemidir masal. Şiir de büyü çağının sanatı olmalı. Ozanların çocuksuluğunu başka nasıl açıklayabiliriz?

Oğuz Tansel'in masallarını okudum bu yakınlarda. «Al'lı ile Fırfırı». (*) Oğuz Tansel gerçekçi bir ozan. Yıllar yılı şiirle beraber getirdi masal yazarlığını. Masal ve gerçekçi şiir. Dedğim gibi, bunlar birbirini bütünleyen kavramlar. Şimdilik ozanlığını bir yana bırakıyorum Oğuz Tansel'in. Masallarına değinmek istiyorum yalnız. Ozanlığını bir yana bırakmak istiyorum ya, olur mu hiç. Masalları da şiir Oğuz Tansel'in. Hem de has şiir. Bunun için, onun masal dediklerine ben «Masalşiir» diyorum.

Gerçekten öyle. Bu büyük yapıtın oniki masalşiir'den oluşan ilk cildini okurken büyük şiirin sularında doluştım hep. Bu masallardaki dil ustalığına Türkçenin en güzel örnekleri diye bakıyorum. Öyle kıvrak, öyle yeni, öyle duru.

Al'lı ile Fırfırı'da çağdaş bir masal anlayışı getiriyor Oğuz Tansel. Klâsik masal anlayışının dışında, apayrı bir masal tavrı. Eytışimsel bir yöntemle yaklaşıyor çocuk dünyasına. Çağdaş dünyanın gerçekçi yorumunu getiriyor bir masal duyarlığında. Çocuklara bildiriler sunuyor Oğuz Tansel. Masal diliyle bir yöntem denemesi. Masallardaki o hepimizi ürküten, ölmesini istediğimiz, ölüncü sevindiğimiz konkunç dev gene karşımızda. Ama çağdaşlaşmış bir dev. Egemenliğini sürdüren, sömüren, sömürdükçe gelişen ve şimdilik öldüğü bir türlü söylenemeyen dev; kötülüğün, karanlığın simgesi. İşte çocuklar öldürecek o dev. «Çocuklar çoğaldıkça kötüler azaldı» diyor Oğuz Tansel bir masalşirinde.

Tansel'in dil ustalığından açmıştım. Bakın nasıl başlıyor «Çobanla Bey Kızı» adlı masalına :

«İksiz mavi urunda, mavi vaktin birinde, bin erkek bin dişi deveyi süsledik... İksizin ilkinde, dört zamanı canlı iki bin deveye yükledik... Kovaca iri, fıçılar benzeri, bâzıları iki, bâzıları dört dilli canlılar usuldan, yavaştan konuşmaya başladı. Bu kervanın başında iki çocuk vardı. biri kız biri oğlan... Biri gün biri ay, vay anam vay. Az gittiler düzde

uz gittiler güzde, konakladılar bizde. Çoban yadızıyla çıktılar yola, özenle baktılar sola, bu yolculuğun sonu güzel ola...»

Böylesine arı bir Türkçeyle sürdürür masalını Oğuz Tansel. Usta bir dil işçisidir masallarında. İnsan sevgisi, yaşama sevinci, doğa sevgisi, çalışma sevgisi vermektedir çocuklara. «Masallar gerçek, gerçekler masal» diyor, onlara. Gerçeklerin simgelerle anlatımına masal densin istiyor, belli. Çocukları korkutmuyor Tansel, sevgi, güç ve aydınlık dağıtıyor onlara. Usun aydınlık yoluna getiriyor çocukları. «İrmaklar akmaz gerisin gerisin, tersin tersin...» diyor.

Masal deyince nedense hep çocukları endim durdum. Oysaki Al'lı ile Fırfırı çocuklar için olduğu kadar büyükler için de gerekli bir yapıt. Öylesine önemli bir destan.

Önemli bulduğum için «Oğuz Tansel'e Övgü» demeliydim bu yazımın başlığına.

(*) Al'lı ile Fırfırı; Oğuz Tansel'in masalları.

Yaz yayınları, Birinci Cilt, 145 sayfa

Resimleyen : Senive Ferren